

Şahıs zamirlerinin (personal pronouns) akademik çalışmalarda kullanımına yönelik hızlı bir kılavuz

İçindekiler

1. [Şahıs Zamirlerinin Kullanımı](#)
2. [Sürmekte Olan Çelişkiler ve Katı/Esnek Alanlar](#)
3. [Editörün Kullanıma Dair Kılavuz İlkeleri](#)
4. [Hatırlanması Gereken Noktalar](#)
5. [Bibliyografya](#)

Şahıs zamirlerinin ("I", "we", "my" ve diğerleri) akademik yazımda kullanımına yönelik kılavuz ilkeler, çalışma disiplinine göre değişiklik gösterebilir. Ayrıca disiplinlerin kendi içerisinde de farklar söz konusudur. Uzmanlar şahıs zamirlerinin bilimsel yazılarda kullanımı konusunda bölünmüş durumdadır. Bu yazılar günümüze kadar çoğu durumda şahıs zamirlerini kullanmaktan kaçınmışlardır.

Bu sorun tam olarak çözümlenememiş olsa da çoğu yazım uzmanı son otuz yılda şahıs zamirlerinin bilimsel yazılarda bile kullanılmasını tavsiye etmiştir.

Şahıs zamirleri ile ilgili bu standart eksikliği, editörleri metinleri değerlendirirken zor bir konuma sokmaktadır. Hangi disiplinler hangi noktaya kadar şahıs zamirlerinin kullanımını kabul etmektedir? Şahıs zamirlerinin hangi amaçlara hizmet etmesi kabul edilir bir durum olur?

Bu hızlı başvuru kılavuzu, bu soruları düşünerek ve şahıs zamirlerinin kullanımı ile ilgili farklı disiplinlerdeki akademik makaleler incelenerek hazırlanmıştır (kaynaklar için: bk. bibliyografya). Bu kaynak metinlerin düzeltme aşamasında şahıs zamirlerinin doğru kullanımı üzerinde düşünürken kesin ve hazır bir referans olarak kullanılmalıdır.

Bu kaynak şahıs zamirlerinin genel kullanımına göz atmakta, disiplinler arasındaki farklara dönüş yapmakta ve bu noktaları dikkate alarak, editörleri şahıs zamirleri ile ilgili verecekleri kararlar hakkında çeşitli şekillerde bilgilendirmektedir.

Şahıs Zamirlerinin Kullanımı

Şahıs zamirlerinin farklı çalışma disiplinlerinde çok sayıda doğru kullanımı vardır. Bu zamirler genellikle uygun bir ton oluşturmak, bir belgenin düzenlenişine işaret etmek, yazarın çalışmasını metnin geri kalanından ayırmak ve iddialar ile yöntemleri açıklamak için kullanılmaktadır. Çok farklı disiplinlere ait ve yayınlanmış akademik araştırma makaleleri içerisinde, şahıs zamirleri aşağıdaki biçimlerde görülmektedir:

Aşağıdaki amaçlarla uygun tonu iletmeleri

- Yazarın, toplumun kabul etmeye hazır olmayabileceğini düşündüğü iddialarına işaret etmek ("I believe that...")
- Tedbirli davranmak ("I suspect that...")
- Zor bir metni okumakta olan okuyucularla, yazarın onlara yardımcı olmak istediğini göstermek amacıyla yakınlık kurmak ve okumaya devam etmelerini sağlamak
- Öğretmen-öğrenci ilişkisini oluşturma amacıyla "I" kullanmak; daha eşit koşullar içeren bir alan oluşturmak için "we" kullanmak
- Yazarı söz konusu alanda bir uzman olarak yansıtmak
- Okurların yapılan çıkarıma katılacaklarına dair gizli bir varsayımda bulunmaktan kaçınmak ("It is my contention that...")

Aşağıdaki amaçlarla metni düzenlemeleri

- Metni düzenlemek ve okuyucuya çıkarım yapılırken rehberlik etmek ("First I will...")
- İzlenen prosedürün ve yöntemlerin taslağını çıkarmak ("We first tested for...")

Aşağıdaki amaçlarla çalışmanın diğer kaynaklar yanındaki yerini göstermeleri

- Yazarın çalışmasının diğer çalışmalar yanındaki yerini belirlemek ("While Prof. X studied y, we will look into..."); diğer bir ifadeyle yazarın çalışmasının özgün olduğunu ifade etmek
- Yazarın önceki çalışmaları hakkında açıklama yapmak ("Building on my previous work [self-citation], this study...")
- Diğer araştırmaların bulgularına karşı çıkmak ("Our own work suggests that previous studies in this field have missed...")

Aşağıdaki amaçlarla iddia ve eylemlere açıklama getirmeleri

- Kişisel fikir ve bilgi içerikli iddialara işaret etmek ("On the basis of my data I would claim...")
- Deneysel prosedürü ve kullanılan yöntemleri tekrar sıralamak ("We interviewed 60 subjects over the space of several months...")

Sürmekte Olan Çelişkiler ve Katı/Esnek Alanlar

Tüm bunlara rağmen şahıs zamirleri bazı disiplinlerde tartışmalı bir konu olarak kalmaya devam etmekte, hangi sıklıkta kullanılacaklarına dair belirtilen görüşler çeşitlilik göstermektedir. Burada "katı" ve "esnek" alanlarla ilgili bir ayırım yapmak doğru olacaktır (ancak bu yine de eksiksiz bir ayırım olmayacaktır). Kabaca bir ayırım yapmak gerekirse; katı alanlar fen bilimleri, esnek alanlar ise beşeri ve sosyal bilimlerdir.

Geleneksel olarak; şahıs zamirlerinin kullanımından katı alanlarda kaçınılırken bu kelimeler esnek alanlarda daha sık görülmektedir.

Araştırmacılara göre katı alanlarda şahıs zamirlerinin kullanımından kaçınılmasının sebepleri şunlardır:

- tarafsız bir ton kullanmak (örneğin; herkesin bir deney yapıp benzer sonuçları elde edebileceği hissini vermek);
- yazardan çok eldeki çalışmaya odaklanılmasını sağlamak (öncelikleri net bir şekilde ortaya koymak);
- yazar ve bulgular arasına bir mesafe koymak (çünkü bulgular çalışma sonunda tersine dönerse bu mesafe yazarın yararına olacaktır).

Bilimsel yazılarda, yazarlar genellikle edilgen yapı kullanarak şahıs zamirlerinden kaçınırlar; gerçek anlam taşımayan bir "it" öznesi (e.g. "It was found that...") veya özne yerine başka bir ifade (e.g. "We show that" ifadesi "This study shows that..." hâline getirilir) kullanarak cümle oluşturulur.

Diğer taraftan, bilimsel yazılarda şahıs zamirlerinin daha fazla kullanılmasını teşvik eden birkaç faktör bulunduğu görülmektedir. İlk olarak, çoğu yazar edilgen yapının gereğinden fazla kullanımı hakkında bilinç sahibi olmaya başlamışlardır çünkü bu yapı, belirsizlik yaratmaya eğilimlidir.

Edilgen yapı kullanımını uygun tercihler arasında görmeyen bu yazarlar, şahıs zamirlerinin cümlede kimin hangi eylemde bulunduğunu netleştirmeye dair bizi zorladığını öne sürmekte, bu şekilde olası belirsizliklerin önüne geçildiğini ifade etmektedirler. Esasında; bilimsel yazılarla ilgili yukarıda verilen üç strateji de cümle dizilişini daha karmaşık (ve daha az net) hâle getirme eğilimine sahiptir; oysa şahıs zamirleri kullanılarak daha basit (ve daha net) bir yazım mümkündür.

İkinci olarak; yazarlar akademik alanda artan rekabetin, şahıs zamirleri kullanarak kendi tanıtımını yapmayı retorik bir biçimde gekici hâle getirdiğini öne sürmektedir.

Editörün Kullanıma Dair Kılavuz İlkeleri

Bu bilgilere dayanarak söylenebilir ki şahıs zamirleri artık hem katı hem de esnek alanlardaki akademik çalışmalarda görülmektedir. Ancak kullanımları hâlen disipline göre değişiklik göstermektedir. Örneğin; iş birliği içeren disiplinler "we" kullanmayı tercih ederken daha bireysel nitelikteki disiplinler "I" kullanmayı tercih edecektir.

Bir disiplinin üzerinde çalıştığı materyaller şahıs zamirlerinin kullanım sıklığını belirleyecektir; şahıs zamirleri tercihlerinin de yazarın anadiline göre değiştiği görülmektedir (İngilizce "I" kullanımına, Norveççe "we" kullanımına, Fransızca ise şahıs zamirlerinden kaçınmaya eğilimlidir).

Belirli bir metin içerisinde şahıs zamirlerinin yer alıp almaması gerektiğine karar vermeye yardımcı olabilecek bazı notlar aşağıda verilmiştir.

Disiplinler Arası Ayrım

Genel olarak bakıldığında, katı ve esnek disiplinler arasındaki ayrım, şahıs zamirlerinin ne düzeye kadar kullanılmasının uygun olduğunu değerlendirirken oldukça işe yaramaktadır. Katı alanlarda şahıs zamirleri kullanmak artık tabu olmasa da esnek alanlardan daha az kullanılmaya yatkındırlar. Katı ve esnek zeminler arasındaki ayrımı gösteren bir tablo aşağıda verilmiştir:

← SCIENCES	SOCIAL SCIENCES	HUMANITIES →
Empirical and objective		Explicitly interpretive
Linear and cumulative growth of knowledge		Dispersed knowledge
Experimental methods		Discursive argument
Quantitative methods		Qualitative methods
More concentrated readership		More varied readership
Highly structured genres		More fluid discourses

Figure 1 Continuum of academic knowledge (after Coffin *et al.*, 2003)

Alanlara göre şahıs zamirleri (Hayland'den alınmıştır)

Tıp, biyoloji ve makine mühendisliği alanları şahıs zamirlerini kullanmaktan kaçınmaya yatkınken sosyoloji, felsefe ve edebi çalışmalar bu zamirleri daha sık kullanmaya yatkınlık göstermektedir.

Tıp alanında şahıs zamirlerinin hiçbir zaman kullanılmayacağını söyleyemeyiz; fakat kullanılmalarına karşı çok sayıda olumsuz sebep varsa burada yanlış bir şey var demektir. Dikkate alınması gereken başka bir nokta, zorlu kuramsal materyaller üzerinde çalışarak ilerleyen metinlerin (ör: matematik) daha fazla şahıs zamiri kullanmaya eğilimi olmasıdır.

İçerik ve Bağlam

Yazarlar diğer araştırmacıların görüşlerini özetlemeye ve aynı fikirde olmadıklarını belirtmeye başladıkları zaman, şahıs zamirleri okuyuculara yardımcı olacak ve farklı çıkarım rotalarını birbirinden ayırıp hangisinin kime ait olduğunu belirlemelerini sağlayacaktır.

Bunun anlamı şudur ki yazarlara ve fikirlerine ne kadar çok atıf yapılırsa, şahıs zamirlerinin yazarın kendi sesini ve düşüncelerini ayırt etme amacıyla kullanılması o kadar uygun olacaktır.

Ayrıca çalışmaların bazı bölümlerine şahıs zamirlerinin daha sık ve daha farklı amaçlarla kullanılma eğilimi vardır. Örneğin [giriş bölümünden](#), şahıs zamirleri yazarın projesini ve bu projenin yapısını belirlemek amacıyla daha yaygın olarak kullanılmaktadır.

Bir çalışmanın "yöntemler" bölümü şahıs zamirlerini bir deneyi tanımlamak için, "bulgular" bölümü ise bu zamirleri yine benzer bir amaçla kullanabilir. Tartışma ve sonuç bölümlerinde yazarın çalışmasını diğer çalışmalarla kıyaslamak gerekli olabilir.

Hatırlanması Gereken Noktalar

Şahıs zamirlerini metne yerleştirirken dikkate alınması gereken genel kurallar aşağıda sıralanmıştır:

- Yazarın kimliği değil çalışmanın konusu odak noktasında olmalıdır; şahıs zamirleri de buna uygun olarak kullanılabilir. Diğer bir ifadeyle; şahıs zamirleri, yoğun olarak kullanıldıkları alanlarda bile aşırıya kaçabilirler.
- Bir işlevi olup olmadığını görmek için her şahıs zamirinin kullanımını sorgulayın. Çoğu kişi tarafından yapılan yoruma göre "I think" ifadesinin kullanımı fazlalık yaratmaktadır çünkü yazarların çalışmalarında okurlarla düşüncelerini paylaştıkları zaten açıktır. Bu yorumculara göre "I think" ifadesi zaman zaman bir iddianın dolaylı yoldan ifade edilmesine veya yazarın düşüncelerini diğer kişilerin düşüncelerinden ayırmaya yardımcı olabilmektedir. Eğer bu konuda şüpheniz varsa zamirlerin kullanımını yukarıdaki listeden kontrol edebilirsiniz. Eğer zamir hiçbir net amaca hizmet etmiyorsa yeniden düzenlenmesi gerekir.
- Katı alanların yine de esnek alanlara kıyasla şahıs zamirlerini daha az kullanma eğiliminde olduğuna dikkat edin. Bu durum şahıs zamirlerinin bir felsefe metninde uygun olan kullanım miktarının, bir tıp metninde de muhakkak uygun olacağı anlamına gelmediğini göstermektedir. Bilimsel metinlerin şahıs zamirlerinin kullanımını daha kolay kabul etmeye başlamalarının sebepleri üzerinde düşünmek yararlı olacaktır; şahıs zamirleri düşünceleri daha yalın ve net bir şekilde ifade etmeye yardımcı mı olmaktadır? Eğer yardımcı oluyorsa, şahıs zamiri (metnin bütününe oranla gereğinden fazla kullanılmamışsa) cümlede kalabilir.
- Bir cümleyi netleştirmeye çabasıyla şahıs zamirini dâhil eder veya değiştirirken, hangi zamirin gerekli olduğundan emin olup olamayacağınız üzerinde düşünün. Örneğin; "Tests were done to ascertain x" cümlesinde, yazarın kendi çalışmasından mı yoksa diğer araştırmacıların çalışmalarından mı bahsettiği anlaşılmayabilir. Burada şu şekilde bir değişiklik gerekli olabilir: "Researchers have tested for x" ya da "We have tested for x."
- Cümlede değişiklik yaparken veya zamir eklerken "I" ve "we" arasındaki farkı dikkate alın. Eğer çalışma farklı yazarlarla birlikte yazılmışsa "I" kullanmak uygun olmayabilir (iş birliği içeren bir disiplinden alınan, yazarın farklı yazarlarla birlikte yazdığı

- yayınlanmış makalelerden tez bölümleri alınabilir).
- En son ve belki de en önemli nokta yazarın hassasiyetlerine dikkat edilmesidir. Şahıs zamirlerinin kullanımı kısmen de olsa tartışmalı bir alandır zira belirli bir çalışmada bu zamirlerin kullanımı yazarın yazım tarzına ve nihai olarak da kendisine rehberlik eden kişilerin yazım tarzlarına dayanır. Örneğin katı kabul edilen alanlarda çalışan bazı tez danışmanları şahıs zamirlerinin kullanımı konusunda geleneksel görüşe sahip olabilir; bu danışmanlar çalıştıkları alanda şahıs zamirlerinin genel olarak kabul görüp görmediğini dikkate almadan kullanımlarına karşı çıkabilirler. Doğrudan değişiklikler konusunda yardım almak için yukarıdaki kılavuz ilkeleri ve şahıs zamiri kullanım listesinden faydalanabilirsiniz; ancak bir yazar şahıs zamirlerinden hiçbirini kullanmıyorsa bu her zaman bilinçli bir karardır. Bu tür durumlarda yazarın stil açısından tercihleri izlenmeye devam edilmelidir.